

Яскравим відображенням ментальності українського народу є творча спадщина Т. Г. Шевченка. Твори поета пронизані духом класової боротьби. Він говорив про необхідність боротьби селянства з поміщиками, з кріпосним гнобленням. Наприклад, у п'єсі "Назар Стодоля" автор висміює заможну козацьку старшину, засуджує соціальну несправедливість. Поет у п'єсі використовує фразеологізми на позначення різного соціального стану. ФО **великий пан** має значення – "поважна особа, яка має великий вплив і з якою треба рахуватися" [1, с. 484]. Думаємо, це можна пояснити стійкими асоціаціями, які пов'язані зі словом-компонентом **великий** "впливовий", "значний", "знатний", у синтезі зі словом-компонентом **пан** з'явилася характеристика – "заможна особа". [Галя:] *Не треба мені вашого добра; я і без нього була б щаслива, якби ви не забули бідної Стехи і тоді, коли зробитесь великим паном* [2, с. 11]; [Хома:] *Ха-ха-ха! от тобі й сотник! Ще в Братській серце моє чуло, що з мене буде великий пан* [2, с. 12].

У п'єсі зафіксовано трансформований фразеологізм **гарбати червінці** (пор. **гребти** (загрібати, горнути і т. ін.) **гроші** (золото і т. ін.) **лопатою** (жменею) означає "дуже швидко, без великих затрат праці багатіти, наживатися" [1, с. 168]). Наприклад, [Хома:] *І слава, і почот, і червінці до себе гарбай — все твоє. А пуще всього червінці. їх люди по духу чують...* [2, с. 12]. Т. Шевченко вдається до оказіонального усічення узуальної ФО, адже важливою причиною еліпсиса є прагнення автора до скорочення кількості вживаних одиниць з метою підкреслення динамічності мови.

Заможність, наявність матеріального надлишку дає можливість людині прагнути й отримувати абсолютно все, що в свою чергу вербалізується фразеологізмом **чого душа забажає** [1, с. 229] [Сват:] *Поможіть мені її піймати; тоді, чого душа ваша забажа, усе просіте, усе дам: хоч десять городів, або тридев'ять кладів, або чого хочете* [2, с. 15].

Вміло використовуючи фразеологізми, Т. Шевченко глибоко, змістовно, влучно й колоритно передав об'єктивну дійсність, активно допомагаючи читачеві не лише усвідомлювати, розуміти, але й переживати, вирішувати різноманітні життєві ситуації.

Література

1. Словник фразеологізмів української мови / [укл. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін.]. – К.: Наук. думка, 2008. – 1104 с.
2. Шевченко Тарас. Твори: [у 5 т.] – К.: Дніпро, 1971. – Т.3. – 395 с.

РЕЛІГІЙНІ ПОГЛЯДИ Т.ШЕВЧЕНКА

Коваль І.О., викладач кафедри філософії

Багато питань викликають релігійні погляди Т. Шевченка. Усіх дослідників умовно можна поділити на дві групи: перша вважає, що Шевченко був глибоко віруючою людиною, а друга, що атеїстом. Друга позиція відстоювалася переважно в період Радянського Союзу, на сьогодні ж перша є більш актуальною. У минулому радянські дослідники, намагаючись довести «атеїзм

Шевченка», однобічно акцентували ті місця в його поезії, де він звертався до Бога в розпачі, во гніві [1].

Шевченко вважав себе християнином, а не православним. Православ'я офіційного гатунку в Росії стало казенною, обов'язковою, насильною релігією, слухняною службою влади. Злочини під прикриттям Бога. Шевченко не приймав офіційне православ'я – і як ідеологічний фундамент царського деспотизму, і як знаряддя духовного пригнічення не тільки російського народу, а й «іновірців».

Постать Христа Шевченко розумів як ідеальне втілення сутності людини – Божої подоби, а його самопожертву – як історичну дію, що морально зобов'язує кожну людину. Для Шевченка в Христі ніби «знімається» відстань між людиною і Богом.

Особливе обурення у Шевченка викликав той факт, що під прикриттям імені Христа в історії людства чинилося не тільки велике добро, а й велике зло. Ось що він пише з цього приводу: «О святые, великие, верховные апостолы, если бы вы знали, как мы запачкали, как изуродовали провозглашенную вами простую, прекрасную, светлую истину. Вы предрекли лжеучителей, и ваше пророчество сбылось. Во имя святое, имя ваше так называемое учителя вселенские подрались, как пьяные мужики, на Никейском вселенском соборе. Во имя ваше папы римские ворочали земным шаром и во имя ваше учредили инквизицию и ужасное автодафе» [2, С.37-38].

Як бачимо, Шевченко вважає, що людинолюбну істину християнства спотворено; що первісне євангельське християнство розкололи «лжеучители»; що церкву Христову зробили засобом духовної та фізичної (соціальної) влади над людьми й придушення вільної думки.

Усяке фарисейство було Шевченкові огидне, а фарисейство релігійне – особливо. Натомість цінував він щиру побожність простих селян, чії постаті є найзворушливішими серед образів його поезії й прози.

Справу віри чи невіри Шевченко вважав для кожної людини особистою, глибоко інтимною. Релігійні переконання знайомих самі по собі його не цікавили, серед його приятелів були люди різних віросповідань. І для свого оточення він ніколи не створював і тіні якогось бар'єра релігійно-сакрального порядку. Будь-яке пов'язування віри з якимись стратегіями, національно-політичними претензіями, з примусом і стадністю йому чуже і неприйнятне. В «Єретіку» він інтерпретує владу римських пап як явище аморальне, глибоко суперечне людинолюбній суті християнства і розтлінне для національних суспільств. А в «Гайдамаках» і пізніших поезіях саме у єзуїтах бачить тих, хто розпалив українсько-польський розбрат. Але й православ'я він не милує. Саме слово «православ'я» має у нього негативне емоційне забарвлення.

І православних московських попів він милував не більше, ніж єзуїтів. Тарас Шевченко був чи не перший, хто в Російській імперії на весь голос сказав про блюзнірство офіційного православ'я, що благословляло вбивство людей і нищення цілих народів:

*...Жаль мені, і жаль великий,
На просвіщенних християн.*

.....
 І звір того не зробить дикий,
 Що ви, б'ючи поклони,
 З братами дісте... Закони
 Катами писані за вас,
 То вам байдуже, в добрий час
 У Київ їздите щороку
 Та сповідаєтесь нівроку,
 У схимника!...
 (Т. Шевченко «Марина»)

Як вважає відомий дослідник творчості Шевченка І. Дзюба, Тарас Григорович був далекий і від будь-якого сектантства. Його взагалі не цікавлять теологічні догмати, питання сотворіння світу, первородний гріх, історія біблійних родів, канони богослужіння тощо. Хоч його улюблена і, можна сказати, головна книга – Біблія, але з неї він черпає, насамперед, соціально-етичний пафос і поетичну потугу, дух народолюбного пророкування, проповіді суду Божого над неправедними [3].

Бог Шевченка протиставляється канонічному церковному Богові, з яким він не має нічого спільного і якого Шевченко називає візантійським Саваофом, якого вважає частиною механіки космічного тоталітаризму, втіленого, між іншим, в Російській імперії та офіційній Церкві. Ось ,що Шевченко пише з цього приводу:

...Молитесь Богові одному,
 Молитесь правді на землі,
 А більше на землі нікому
 Не поклоніться.
 Все брехня –
 Попи й царі...
 (Т. Шевченко «Неофіти»)

Може, найкраще сказав про Шевченкову релігійність Корній Чуковський пов'язавши її з усією людською величчю як речника свого народу: «В гневе он как пророк, в смиреннии как апостол; его ласка переходит в молитву, его кротость – в подвиг любви и прощения; каждое чувство он доводит до пафоса и религиозен в каждом своем слове: иным и не может быть великий национальный поэт, жрец и жертва своего народа, облагородивший, возвысивший, претворивший в красоту и святыню все, что создала его родина»[4, С.259].

Література

1. Наконечний Р.А., Скрипник З.Е. Релігійні аспекти світогляду Т. Шевченка // Проблеми філософії: міжвід. наук. зб. – Вип. 94. – К., 1992. – С.86-94.
2. Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у шести томах. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963-1964. Т. 5. – 496 с.
3. Дзюба І.М. Тарас Шевченко. Життя і творчість . – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2008. – 720 с.

4. Чуковский К. Лица и маски. – СПб., 1914. – 335 с.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ ШЕВЧЕНКА ТА ПЕРСОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПОЕТА

**Корсун Є.С., студ. I курсу факультету менеджменту та економіки
Науковий керівник – Заздравнов А.П., канд. філос. наук, доцент
кафедри філософії**

Дослідження етичного ідеалу певної особистості чи спільноти вимагає звернення до питання проте, яким чином, на яких засадах чи під впливом чого той ідеал формувався, тобто про моральні джерела. Крім того, обираючи ті або інші цінності, що є сутнісним наповненням ідеалу, людина завжди виходить з того, ким вона є, важливо сформуванню свою ідентичність. Тому, досліджуючи джерела формування етичного ідеалу у Шевченка, вважається за доцільне говорити про них у зв'язку з питанням про його ідентичність. Б. Рубчаком було висунуто погляд на те, що думки Шевченка та К'еркегора були спорідненими, такий підхід зрозумілий, адже філософська творчість К'еркегора, як і поетична творчість Шевченка, глибоко особистісна.

Вірші Шевченка виявляють його власні внутрішні шукання, його особистісний вибір. Таке сходження – самодотримання або «конструювання» власної ідентичності знову-таки умовно можна відобразити у трьох відповідно до стадій образах-екстримуах самоозначення Шевченка : поет-кобзар («Перебендя, «Гайдамаки»), поет-пророк («Пророк», «І мертвим, і живим...»), поет-апостол («Марія»). Шевченко мав романтичні переконання, які поєднуються з притаманним українському національному характерові кордоцентризмом.

Оскільки для Шевченка це період шукань, то спостерігаємо і досить різні погляди на шляхи досягнення блага, які перехреснюються, утворюючи якісно нове розуміння моральних принципів. З одного боку, особливо у творах історичної тематики, звернених у минуле України («Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гамалія»), бачимо певні відгомони ще античної етики честі, згідно з якою «життя воїна, громадянина вважається вищим, ніж суто приватне існування, присвячене мирним мистецтвам й економічному добробуту.

Звичайне людське життя селянина зі звичайним прагненням до добробуту може бути високим і моральним, якщо у цьому звичайному житті людська воля налаштована до добра, витоки таких уявлень містяться у християнській духовності, особливо у протестантизмі часів Реформації. Тим більше, що якраз із селянством пов'язує Кобзар майбутнє України.

Вже зрілий Шевченко, записуючи у щоденнику власні думки про мистецтво і митця як маляра, викликані читанням «Естетики» Ліберта, висловлює погляди, подібні до поглядів європейських романтиків, для нього митець – той, хто у вираженні йде за вічними та незмінними законами природи.

Існує думка, що Шевченку у своєму творі «Перебендя» описав погляд на свій ідеал. Аналізуючи з точки зору етичного навантаження народні пісні, які